

Átok. Kire? Mire?

A Trienti zsinat határozatairól

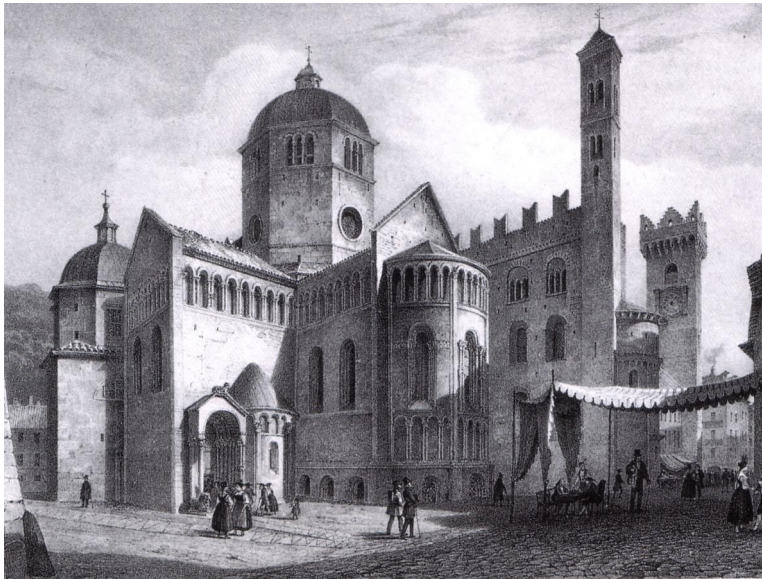
Már a címben igyekeztem feltenni az egyik legfontosabb kérdést, hogy kikre és mikre vonatkoznak a Trienti zsinat határozatai. Értelemszerűen az előadás során beszélni fogunk majd a zsinat előzményeiről, jelentőségéről, elismertségéről, arról, hogy maga az átok mit jelent, és konkrétan majd megnézzük a határozatokat is, amelyekről szó van, és ezek alapján próbálunk meg majd véleményt alkotni az adott kérdésben.

Általános tudnivalók a zsinatról

A Trienti zsinat előzményeiről nem szeretnék sokat beszélni, ugyanis elegendő annyit tudnunk, hogy a reformáció terjedésével értelemszerűen a Római Katolikus Egyház Európa-szerte sok területen háttérbe szorult, és olyan tanításbeli és egyházfegyelmi kérdések vetődtek fel, amelyekről nem csak a reformátorok beszéltek, hanem már az elődeik is. A Római Katolikus Egyházon belül is a közhangulat megkívánt egy zsinatot, hogy ezekre a tanításbeli és egyházfegyelmi kérdésekre választ kapjanak. A reformáció terjedésével egyre többen kívánták ennek az egyetemes zsinatnak a létrejöttét. Luther Márton reformátor már 1520-ban felvetette az egyik kiáltványában, hogy szükséges lenne összehívni egy egyetemes zsinatot. Nem pusztán egy német birodalmit (a császárság területén élő püspökökkel), hanem európai, egyetemes zsinatot. 1520 után ezt többször is felvetette, de nem valósult meg nagyon sokáig, sőt, tudjuk, hogy a reformátor 1546-ban meghalt, szóval csak megérte ennek a zsinatnak a kezdetét. Ezek után (az 1520-as, 1530-as években) szintúgy elhalasztódott a zsinat összehívása, részben a pápák, részben az európai háborúk, de leginkább a Német-Római Birodalom császára, illetve a francia király miatt, mivel ők is beleszóltak abba, hogy hol legyen ez a helyszín. (Értelemszerűen mindegyik a saját birodalma területén kívánta volna ezt megtartani, hogy nagyobb beleszólása is lehessen a zsinat határozataiba).

Most nem fogom a testvéreket azzal untatni, hogy hányszor halasztódott el a zsinat összehívása, a végeredményt mondom: III. Pál pápa 1545. március 15-ére hívta össze a zsinatot, amely ténylegesen csak 1545. december 13-án ült össze. A zsinat Del Monte, Cervini és az angol Pole

bíboros pápai-delegátusok elnöklete alatt ült össze (azért említem meg a nevüket, mert ezek közül később pápák is kikerültek, tehát olyan személyek vezették a zsinat első ülését, akik elkötelezettek voltak a pápai hatalom felé).

Concilium Tridentinum helyszíne, a dóm a XIX. században

A zsinatot három ülészakra szokás felosztani, ugyanis különféle okok miatt több nagyobb szünetet kellett tartani az egyes ülések között. Végül 1545-től 1563-ig, azaz 18 éven keresztül tartott ez a zsinat.

1. Az első ülészak 1545. december 13-ától 1549. szeptember 14-éig tartott. Az 1549-es dátum becsapós, mert 1547. június 2-án volt az utolsó ülése ennek az időszaknak, aztán 2 évig eltolódott, elhalasztódott a zsinat, és a pápa csak 1549. szeptember 14-ével függesztette azt fel. Ennek oka az volt, hogy az első ülészak 9. és 10. ülését Bolognába kellett áthelyezni, mivel járvány tört ki, amely a zsinat tagjai közül is szedett áldozatot. Bolognába nem minden zsinati tag ment el, ezért nehezen tudtak összeülni, lényegében véve döntésképtelen volt a zsinat, és ezért 2 év semmittevés után a pápa felfüggesztette azt. Az első ülészak alatt 10 ülést tartott a zsinat.

2. A második ülészak 1551. május 1-jétől 1552. április 22-éig tartott, III. Gyula pápa hívta össze (tehát III. Pál pápa ekkorra már meghalt). Összesen 6 ülést tartottak ezalatt az időszak alatt, és a 2 utolsó ülésen felfüggesztették a zsinatot, először 2 évre, de nem 2, hanem 10 év múlva következett a harmadik ülészak, mert közben III. Gyula pápa is meghalt, és egy olyan pápa következett a Római Katolikus Egyház

trónján, aki nem volt hajlandó összehívni ezt a zsinatot, ellene volt minden zsinati elvnek, a pápai hatalmat igyekezett megerősíteni.

3. A harmadik szakasz 1562. január 18-ától 1563. december 4-éig folyt IV. Pius pápa alatt.

Látjuk tehát, hogy összesen 18 évig tartott a zsinat, 1563. december 12-én hirdette ki ünnepélyesen a pápa annak végét, és a határozatokat nagyon hamar, 1564 elején már közzé is tette. A zsinat munkája során csoportokban dolgoztak annak résztvevői, kiosztották az egyes témákat, tanításbeli, egyházfegyelmi kérdéseket, és aztán amit az adott csoport határozott, azt a zsinat elé terjesztették, és arról szavaztak.

A zsinat céljai

Ezeket egyszerűbb, ha szó szerint idézem *Az apostoli szék követeinek az első ülésben olvasott intése és buzdítása a trienti zsinaton jelenlevő atyákhoz* c. részből (tehát ez az előszava lényegében véve a határozatoknak), amelyben 3 feladatot tűz ki maga elé a zsinat: *„Ezek a bajok pedig, mint fönnebb is említettük, háromfélék, úgymint az eretnekségek, az erkölcsi fegyelem meglazulása, s a belső és külső háborúskodás.”* A zsinat célja tehát ezeknek a bajoknak az orvoslása.

Elöljáróban arra hívom fel a testvérek figyelmét, hogy az első pontban a fogalmazás nagyon egyértelmű: eretnekségek. Tehát alapvetően a zsinatnak nem volt célja a protestánsokkal való párbeszéd, hanem a Római Katolikus Egyház akkori tanításának egységesítése, összefogása, hogy azt határozottabban tudják a protestáns tanításokkal és tanokkal szemben képviselni. És ezért nem az a cél, hogy a más tanítást vallókkal rendezzék, megbeszéljék a dogmatikai kérdéseket – ez így nem is szerepel a zsinat céljai között -, hanem az eretnekségnek ítélt tanítások, és eretneknek ítélt személyek ügyének rendezése volt a cél.

A zsinat jelentősége, elismertsége, a zsinati jelleg megkérdőjelezése a protestánsok és katolikusok által

Kérdés az, hogy miért annyira fontos ez a zsinat, illetve elismeri-e mindenki a zsinat határozatait.

Először hadd kezdjem saját részünkről, protestáns részről: már a zsinat összeülésének elején a reformátoroknak több aggálya adódott a zsinat

törvényességével kapcsolatban. 3 dolgot emelnék ki. Ez a 3 fő dolog volt az, amellyel bajuk volt:

1. Résztvevők száma. Egy egyetemes zsinattól elvárható, hogy minden keresztyén ország képviseltesse magát azon, és lehetőleg minél nagyobb létszámban. Ezért értelemszerűen elkerülendő az, hogy 1 vagy 2 ország létszámbeli többségbe kerüljön a többivel szemben. A zsinat résztvevőinek számáról a következőket tudom mondani (az adatokat a Magyar Katolikus Lexikonból vettem): a zsinat megnyitására a 3 elnöklő pápai delegátuson kívül 31 zsinati atya vett csak részt, és ez a 31 is zömével olasz területről, azaz a Vatikántól nem messze, és a Vatikán befolyása alatt levő területekről. (Ugyebár egységes Olaszország még nem létezett ekkoriban, városállamok, köztársaságok voltak, mint Velence, meg hercegségek, királyságok. A pápának világi hatalma volt az olasz területek nagy része felett.) Ez tehát 31 + 3, tehát összesen a zsinat megnyitáskor 34 főt jelent. Hogy szemléltessem ennek kicsiny voltát, hadd említsem meg, hogy ekkoriban Európában összesen kb. 700 zsinati atya volt a Római Katolikus Egyházban, akiknek jelen kellett volna lenniük a zsinaton, ehhez képest az első ülészak elején 31 csak jelent meg. A második ülészak alatt (1551-52-ben) a német püspökök csak ősztől vettek részt a tanácskozáson (látjuk, hogy május 1-jén kezdődött, ősszel jelentek meg a német püspökök, és áprilisban már véget is ért), a franciák pedig tiltakozásuk jeléül távol maradtak, tehát Franciaország például nem képviseltette magát. A harmadik ülészak megnyitóján már 117 zsinati atya vett részt, de ekkorra már – mint azt látni fogjuk a későbbiekben – a zsinat a legfontosabb kérdésekben döntött. Illetve a 117-es szám azért is becsapós, mert ennek majdnem 70-80%-a olasz és spanyol területekről érkezett. Hogy egy számot mondjak, Magyarország például 3 delegáltat tudott küldeni, Csehország 1-et, és még sorolhatnám a kisebb számokat¹. Ugyancsak katolikus forrás mondja, hogy a 3 ülészak alatt is a legmagasabb létszám kb. 200 fő volt, ekkor voltak a legtöbben jelen a zsinaton. Ez a 700-hoz képest érthető, hogy nagyon elmarad, tehát a protestánsok megkérdőjelezték a zsinat egyetemeségét, mivel nem volt képviseltetve minden nemzeti katolikus egyház. A protestánsokat csak 1551-ben, a második ülészakra hívták meg azért, hogy az első ülészak határozatait kész tényként állítsák eléjük. Nagyon

---

¹ Lásd Magyar Katolikus Lexikon, a Trienti zsinatról írt részét.

sok protestáns elutasította a meghívást, de egy delegáció mégis elment a zsinatra, ott beszéltek arról, hogy ők szeretnék a dogmatikai kérdéseket megtárgyalni, megbeszélni, ez elől azonban a zsinati atyák elzárkóztak, és emiatt – mondanom sem kell – semmilyen párbeszéd nem jött létre a két fél között.

2. A zsinati jelleget megkérdőjelezi az is, hogy mennyiben volt független a zsinat. A függetlenség alatt azt kell érteni, hogy világi hatalmak, királyok, birodalmak vagy esetleg egyházi hatóságok mennyire befolyásolták azt. Az egyházi hatóságok alatt most – értsük jól – a pápai befolyást kell érteni. Ezzel is megvádolták a zsinatot, hogy egészére rányomta bélyegét a pápai hatalom, mivel a zsinat azokat a javaslatokat fogadta el, amelyeket a pápa is jóváhagyott. Az ő embereivel volt tele a zsinat. Ezt, Testvérek, megint nem én állítom, hanem az egyik magyar résztvevő, Dudich András (akkori esztergomi kanonok s tinnini felszentelt püspök, majd 1564-től pécsi megyéspüspök), ő volt az egyik magyar delegált, aki Kolosvári János csanádi püspökkel együtt képviselte a magyar püspöki kart. II. Miksa császárhoz intézett levelében a következőket mondja a zsinatról: *„Miféle eredményt mutathatott fel az a zsinat, melyben a szavazatokat számuk szerint, nem pedig jelentőségük szerint mérlegelték? Ha okokkal, ha bizonyítékokkal lehetett volna küzdeni, s ha még egynéhány társunk ott lett volna, akkor, ha kevesen lettünk volna is, mégis legyőztük volna ellenfeleink nagy tömegét: de mivel csak a számot vették tekintetbe, amiben mi nagyon is hátul álltunk, a legjobb ügyet sem tudtuk diadalra vinni. Mindegyikünkkel ugyanis száz embert állíthatott szembe a pápa; és ha száz kevésnek tűnt volna fel, hirtelenében ezret teremthetett volna elő, hogy övéinek szükség esetén segítséget küldjön. Ezért nap nap után láthattuk azt, hogy éhenkórász, szegény püspökök, nagyobbrészt még pelyhes állú s dőzsöléstől tönkretett ifjancok szállongtak Trientbe, akik fel voltak bérelve arra, hogy mindenben a pápa akarata szerint szavazzanak, s akik tanulatlanok és ostobák voltak ugyan, de akiknek szemtelenségük és vakmerőségük folytán mégis hasznukat vették (...) minden intézkedés emberi volt, melyek a pápák féktelen és igazán szégyenletes uralmának a megvédelmezésére irányultak. Rómából várták a válaszokat úgy, mint hajdan Delphoiból, vagy Dodonából; persze Rómából küldték, a hírnök táskájába bezártan...”*² Ezt – hangsúlyozom – egy katolikus püspök írta, nem egy protestáns reformátor. Tehát a

---

² Kálvin János: A Trienti zsinat határozatainak cáfolata, 191–192. o.

zsinati jelleg megkérdőjelezése azért is áll fenn, mivel külső befolyásoltság állt fenn.

3. A Szentírás egyértelmű tanításainak is ellent mondott a zsinat határozata (ezt majd a későbbiekben tárgyalnánk, akkor térek rá). Olyan tanításokra, amelyek egyértelműen a Bibliából származnak, átkot mondanak ki, ezért a protestánsok nem fogadják el a trienti gyűlés egyetemes zsinat voltát mind a mai napig.

A zsinat határozatainak aktualitása, jelentősége napjainkban

Ugyanakkor másik oldalról meg kell említenem, hogy a Római Katolikus Egyház számára a trienti zsinat nagyon nagy jelentőséggel bír. Hogy nem egy régi, elavult gyűlésről és hatályon kívüli határozatokról van szó, azt az is bizonyítja, hogy mind a Római Katolikus Egyház Katekizmusa, mind aktuális törvényei a mai napig a zsinat kánonjaira és dekrétumaira hivatkoznak, azok többsége napjainkban is érvényes, nem lettek visszavonva. Majd később látjuk, hogy ezt maga a Katolikus Egyház mondja ki, nem mi.

A II. Vatikáni zsinatról szokták mondani, hogy az érvénytelenítette a Trienti zsinat határozatainak nagy részét. Ez nem teljesen igaz. Valóban nagy változást hozott a Római Katolikus Egyház világgal való kapcsolatában a II. Vatikáni zsinat (1962-65). Ilyen változások történtek például, hogy a latin misézés mellett elfogadták az anyanyelvű misézést is (hangsúlyoznám, hogy ez 1962-1965 között volt). Ugyancsak megújult a II. Vatikáni zsinaton a katolikus liturgia, és nyitottak a világi hatalmak, maga a világ és látszólag más egyházak felé. A valóság azonban az, hogy a lényegi, az evangéliumi tanítást illető dogmatikai határozatokon a II. Vatikáni zsinat nem változtatott semmit, a trienti határozatok mind a mai napig érvényben maradtak, a reformátori tanítást vallókra kimondott átkok mind a mai napig érvényesek, sőt azóta megerősítésre kerültek.

Honnan veszem ezt? 1999-ben a Katolikus Egyház a Lutheránus Világszövetséggel együtt aláírta az augsburgi Közös nyilatkozatot a megigazulásról. A nyilatkozat első bekezdése (tehát elég kiemelt helyen szerepel) az alábbiakat mondja: *„a Római Katolikus Egyház trienti zsinatán tanbeli elítéléseket fogalmaztak meg, amelyek a mai napig*

érvényesek, és az egyházat szétválasztó hatásuk van”. Ezt a katolikusok fogalmazzák meg és tették bele a határozatba, tehát nem mi, protestánsok állítjuk, hogy egy régi zsinat elavult határozatai érvényben vannak: maguk a katolikusok hivatkoznak erre a zsinatra, határozataira, és mondják ki azoknak érvényességét.

Ennek az Augsburgi nyilatkozatnak a 41. bekezdése kicsit megtévesztő: *„Ezzel a 16. század tanbeli elítélései”* (tehát a trienti zsinat), *„amennyiben azok a megigazulásról szóló tanra vonatkoznak”* (tehát nem az összes zsinati határozat, csak a megigazulásról), *„új megvilágításba kerülnek: Az evangélikus egyházaknak e nyilatkozatban előadott tanítását nem érintik a Trienti zsinat elmarasztaló ítéletei.”* (Tehát a Római Katolikus Egyház nem ítéli el az Augsburgi nyilatkozatban megfogalmazott lutheránus tanítást.) *„Az evangélikus hitvallási iratok elítélései nem érintik a Római Katolikus Egyháznak e nyilatkozatban előadott tanítását”* (ez is egyértelmű, hogy mit jelent). Ez a bekezdés azt a látszatot kelti, hogy a trienti zsinat határozatai hatályon kívül kerültek, de nem! A szöveget alaposan elolvasva azt találjuk, hogy a zsinati határozatokat nem helyezték hatályon kívül, az átkok érvényben maradnak, csak az 1999-es Augsburgi nyilatkozatra nem vonatkoztatják azokat. Tehát lényegében véve a 41. bekezdés arról beszél, hogy az átkok érvényben vannak, csak nem vonatkoztatják azokat erre az új nyilatkozatra. Azaz ezzel maguk mondják ki, hogy az átkok érvényesek, és azt nekik érvényteleníteniük kellene, ha párbeszédet akarnak velünk folytatni, de ez az érvénytelenítés nem történik meg, sőt, mint az előbb utaltam rá, ennek megerősítésével kezdődik a nyilatkozat.

Ezzel folytatódik rögtön a 42. bekezdés is, hogy ne értsük félre az előbbi kijelentést, rögtön hozzáteszik: *„Mindez nem fosztja meg komolyságuktól a megigazulástanra vonatkozó elmarasztaló ítéleteket”* (tehát a tridenti zsinati átkokat). Tehát kettős kommunikációról van szó, Testvérek, a nyilatkozat elején, és itt már rögtön a 42. bekezdésben határozottan megerősítik az átkokat; közben azt is kommunikálják, mint hogyha azok nem lennének annyira fontosak; látjuk, hogy mégis milyen kiemelt helyre teszik őket. Tehát a Katolikus Egyház mind a mai napig mind a II. Vatikáni zsinat határozataiban, mind az Augsburgi nyilatkozatban hivatkozik a trienti zsinat átkainak érvényben létezésével

kapcsolatban, tehát a mai napig is a katolikus tanítás nagy részét meghatározza ez a zsinat és annak dogmatikai határozatai.

Kiátkozás vagy anatóma?

A következő téma, amiről beszélni kell, hogy mit is értsünk az átok alatt, amit a zsinat határozatai tartalmaznak. Kiátkozás vagy anatóma? Az eredeti szövegben szereplő kifejezés az anatóma. A Trienti zsinat határozataiban több mint 100 átok kimondására került sor (nem számoltam meg, ezért bocsánatot kérek, egyes források 125, mások 130 átokról beszél, ezt a kérdést nem szeretném eldönteni, ezért nem számoltam meg, de elég jelentős átokmennyiségről van szó). Ezek az anatómák olyan embereket átkoznak meg, akik bizonyos tanításokat vallanak. Napjainkban sokan megkérdőjelezzik ezeknek az átkoknak a súlyos voltát, azt mondva, hogy azok „csak” a Római Katolikus Egyházból való kizárást jelentik, és semmi mást. A csak-ot idézőjelbe értsük, mert tudjuk jól, hogy elvileg ennek lelki és hitbeli súlya van, bár a világra nézve nincs következménye, tehát sem vagyonekobbzás, sem halálos ítélet, vagy más egyéb ítélet ma már nem követi. De hadd idézzek egy katolikus hírportált: „*A kiközösített személy az Egyház belső kegyelméből kerül ki, de nem szűnik meg Isten gyermekének lenni*”³, tehát a kiátkozás jelentőségét próbálják kisebbíteni, és valaki eddig elmegy, hogy az egyházból kikerül, misén nem vehet részt az eucharisztiaiban, de azért még Isten gyermeke marad. (Hogy ez mennyire nem igaz, azt majd bebizonyítjuk.) Megint mások azzal a szófacsarással próbálják meg éleket venni ezeknek az átkoknak, hogy ezekben a kánonokban csak embereket átkoznak ki, nem pedig egy tanítást, konkrétan az evangéliumot, amit a reformátorok hitünk szerint képviseltek. Ezt a másodikat könnyebb megcáfolni. Hadd ugorjak vissza az Augsburgi nyilatkozat első bekezdéséhez: „*tanbeli elítéléseket fogalmaztak meg*”⁴ – a Katolikus Egyház mondja, mi nem vitatkozunk velük, tehát tanbeli elítélések is születtek a zsinaton, nem csak személyes átokról van szó.

Azt pedig, hogy az anatóma, azaz az átok a középkorban (az 1500-as években) mást jelentett, mint a mai kiátkozás, az történelmi tény, tehát a történészek is bizonyítják, ezzel nincs mit vitatkozni, de hogy érveket is

---

³ Forrás: http://apologetika.blog.hu/2013/03/23/egyhazi_atok_ala_kerultek_a_xxi_szazadban

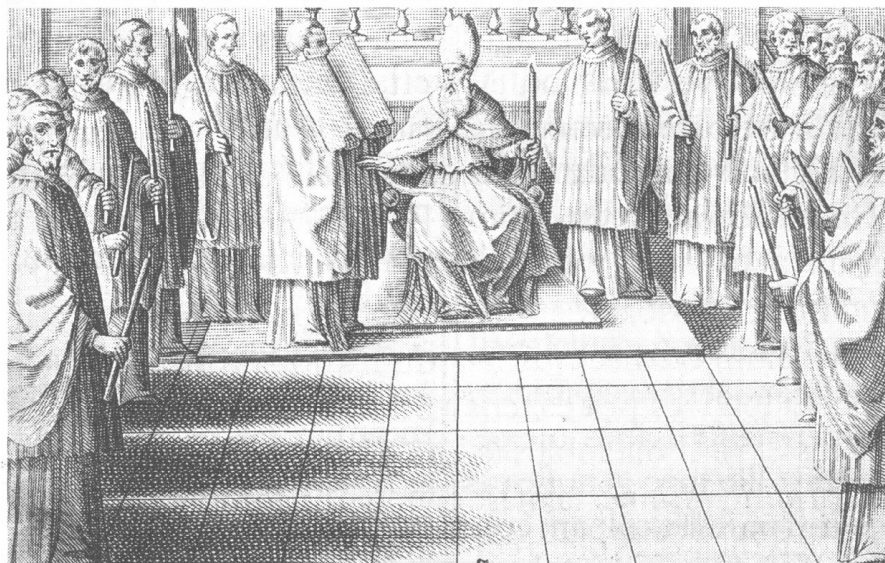
⁴ Közös nyilatkozat a megigazulásról, első bekezdés.

hozzak, hadd idézzek egy tanulmányból, amely leírja, hogyan zajlott a kiátkozás rítusa a templomban. Mert ezek nem csak papírra leírt átokbullák voltak – amelyet Luther Márton is kézhez kapott, és tudjuk jól, hogy elégette –, hanem templomi szertartás volt, püspökök vagy maga a pápa hajtotta végre a megátkozást (szándékosan fogalmazok így, hogy megátkozás, mert nem csak kiátkozásról van szó). Az átkot templomban kellett kihirdetni, és ennek rítusára nézve a következőket rendelte el a Római Katolikus Egyház: *„A püspöki kiátkozásra a nép háromszorosan Amen, Fiat vagy Anathema sit felkiáltással válaszol. A püspököt a formula elmondása közben tizenkét áldozópap veszi körül, kezükben égő mécsesekkel vagy gyertyákkal, amelyeket a formula befejezésekor a földre dobnak, és lábukkal eltaposnak.”*⁵

Mit jelent ez az eltaposás, hogy nehogy félreértsük? Ugyancsak idézem, a püspöknek az alábbi szavakat kellett használnia: *„amiképpen e szövétnek kezeinkből elhajítatván kialszanak, azonképpen aludják ki az ő szövétnekük mindörökké”*⁶ Hát, Testvérek, szerintem ez azért több, mint az, hogy egy szervezeten kívül helyezünk valakit. Ez azért több annál, minthogy nem fogadjuk be magunk közé.

A kiátkozási rítussal kapcsolatban itt van ez a metszet, amelyen ezt a szertartást látjuk: az áldozópapok 12 gyertyával a kezükben ott állnak, miközben a püspök középen elmondja a kiátkozási formulát.

---

⁵ Földváry Miklós István: A Hartvik-agenda kiközösítési és visszafogadási rítusainak szerkezete és eredete, 555.o.

⁶ Uo.

És hogy ez mennyire nem csak az egyházból történő kizárás volt, azt jól tükrözik híres reformátorunk, Huszár Gál háromszoros kiátkozásával kapcsolatban fennmaradt dokumentumok is. Ugyanis azok a papok, akik elvégezték, latinul le is írták, jegyzőkönyvezték a kiátkozást, és ezek fennmaradtak. Ezek többek között azt is mondják: „*Amennyiben a kiközösített a reaggravatio (anathema) után sem tanúsítana megbánást, hanem a fáraó megátalkodottságával viselné exkommunikálását, elrendelik javainak elkobzását, személyének kiszolgáltatását a brachium saecularenek (a világi karhatalomnak).*”⁷ Tehát vagyonelkobzás és a világi hatalomnak való kiszolgáltatás, értelemszerűen büntetés céljából, tehát nem azért, hogy a világi hatalom megdicsérje, kitüntesse, hanem börtönbe zárja, és rajta végre is hajtsa a halálos ítéletet.

Az exkommunikáció tehát, a mai értelemben vett kiátkozás, kiközösítés enyhébb büntetési forma, mint a középkorban széleskörűen alkalmazott kiátkozás. A katolikus jogban egyébként a kiátkozás – és lehet, hogy ez ad sokaknak félreértésre okot – excommunicatio maior néven szerepel, és ennek következménye igenis az, hogy a kiátkozott személytől büntetlenül el lehetett kobozni vagyonát, halálos büntetéssel sújtani.

A zsinat ilyen átkokat mondott ki személyekre és tanításokra.

A Zsinat határozatai – kánonok és dekrétumok:

Az

ülés   Az ülés tárgya

száma

I.   A zsinat megnyitása

II.   A zsinat rendjével és a résztvevők életvitelével kapcsolatos dekrétumok

III.   A hitvallásról alkotott dekrétum

IV   A Szentírás könyveiről, kiadásáról és használatáról alkotott dekrétumok

---

⁷ Botta István: Huszár Gál reformátor (1512?-1575) háromszoros exkommunikációja, in: Collectanae Tiburtiana, 148.o., Szeged, 1990.

- V Az eredeti bűnről, a Szentírás tanításáról, a prédikátorokról és az alamizsnagyűjtésről alkotott dekrétumok
- VI. A megigazulásról, a püspöki székhely-kötelezettségről és a főpapi funkciókról alkotott dekrétumok
- VII. A szentségekről általában, a keresztségről és a bérnálásról, a székeskáptalanok reformjáról, a javadalmakról és betöltésükről, az ispotályok kormányzásáról alkotott dekrétumok
- VIII. A zsinat áthelyezése Bolognába
- IX. A zsinat elnapolása
- X. A zsinat elnapolása
-
- XI. A zsinat megnyitása
- XII. A zsinat elnapolása
- XIII. Az eucharisziáról és a püspöki joghatóságról alkotott dekrétumok
- XIV. A bűnbánat és az utolsó kenet szentségéről, a püspökök és a klerikusok reformjáról, az egyházi rend felvételéről, az egyházi büntetésekről és a kegyúri jogról alkotott dekrétumok
- XV. A zsinat elnapolása
- XVI. A zsinat felfüggesztése két évre
-
- XVII. A zsinat megnyitása
- XVIII. A tiltott könyvekről alkotott dekrétum
- XIX. A zsinat elnapolása
- XX. A zsinat elnapolása
- XXI. A két szín alatti áldozásról és a gyermekeknek az Oltáriszentséghez való járulásáról, a szent rendek felvételéről, a romos templomokról, a monostorokról és a kómmendákról alkotott dekrétumok
- XXII. A szentmiseáldozatról, a szentmise bemutatásáról, a klérus reformjáról alkotott dekrétumok
- XXIII. Az egyházi rend szentségéről, az egyházi renddel kapcsolatos visszaélésekről, a papnevelő intézetekről alkotott dekrétumok

XXIV. A házasság szentségéről és a házasság reformjáról alkotott dekrétumok (Tametsi-dekrétum); a püspökök és a bíborosok kreálásáról, a tartományi és az egyházmegyei zsinatokról, a püspöki egyházlátogatásokról, a prédikációról, a püspöki joghatóságról és a javadalmak adományozásáról alkotott dekrétumok

XXV. A tisztítótűzről, a szentek segítségül hívásáról, tiszteletéről, ereklyéiről és képeiről, a szerzetesekről, az általános egyházreformról (a bíborosok és a főpapok életviteléről, a zsinati határozatok kihirdetéséről, az egyházi exemptiókról, az ispotályokról, a párbajról, a kegyúri jogokról stb.); a búcsúkról, a böjtökről és az egyházi ünnepekről, a katekizmusról, a breviáriumról és a misekönyvről, a zsinati határozatok befogadásáról és megtartásáról, végül a zsinat lezárásáról alkotott dekrétumok

(A római számok az ülések sorszámát jelentik. Az előadás szempontjából fontosabbnak tartott határozatokat húztam alá.)

Az első ülészek negyedik ülésén a Szentírás könyveiről, annak kiadásáról és használatáról alkotott dekrétumok születtek (majd később visszatérünk rá, hogy mit tartalmaznak ezek). Az ötödik ülésen az eredeti bűnről, ami a mai szóhasználatban az eredendő bűn, csak akkoriban ezt még eredeti bűnnek nevezték (tehát nem elírás történt, hanem csak az eredetire való utalás); és a Szentírás tanításáról, hogy kik taníthatnak. A hatodik ülésen a megigazulásról hoztak komoly dogmatikai határozatokat, kánonokat. A hetedikén pedig elkezdtek a szentségek témáját tárgyalni (ugyebár a Katolikus Egyház 7 szentséget ismer el), először általában beszéltek róla, és hoztak arról határozatot, és aztán a keresztségről és a bérnálásról tudtak beszélni.

Az első ülészek alatt a Szentírás alapvető, leglényegesebb tanításaival kapcsolatban hoztak döntéseket. Tehát az első ülészek alatt hozták meg az eredendő bűnnel, a megigazulástannal, a szentségekkel és a Szentírással kapcsolatos határozatokat. Ezek hitünk alapjai. (És még egyszer hangsúlyoznám: a részvétel az első zsinaton volt a legkisebb.)

Ezt követően félbemaradt a zsinat munkája az említett okok miatt (járvány tört ki), és elnapolták azt. Kétszer is próbáltak újból összegyűlni (a kilencedik és a tizedik ülésen), de végül nem voltak elegenden.

A második ülés (1551-52 között) alatt kevesebbszer, hatszor ült össze a zsinat, és folytatták a szentségekről szóló tanítás kifejtését, tehát az eucharisziáról, mint harmadik szentségről, aztán a bűnbánat szentségéről volt szó. Ez a zsinat – tudjuk jól – nem tartott sokáig, kevesebb, mint 1 évig, és nem jutottak előrébb.

Tehát a második ülésen folytatódott a szentségek tanításának kifejtése, és néhány egyházfegyelmi, illetve egyházkormányzási kérdéssel kapcsolatban született döntés.

Majd a harmadik ülés nagy termékeny volt, de lényeges, szentírásbeli tanítás csak a szentségek folytatásával kapcsolatban született, tehát a két szín alatti áldozásról, a szentmiseáldozatról és a házasság szentségéről volt szó. Illetve a huszonötödik, utolsó ülésen a Római Katolikus Egyház számára elég hangsúlyos, de számunkra nem elfogadott tanításokról, mint a tisztítóútról vagy a szentek segítségül hívásáról volt szó, illetve az ereklyék használatáról, melyeket tisztázni kellett.

Tehát a 3 ülés alatt összesen 25 ülést tartottak, amelyeken nagyon sok témát tárgyaltak. Azt is kijelenthetjük, hogy hitünk alapvető tanításainak mindegyikét érintette ez a zsinat.

A határozatokról és a bennük lévő átkokról

Ahogy reformátor elődeink, úgy mi se szeretnénk beleesni abba a hibába, hogy szó szerint a zsinat minden határozatát elvessük, ez nem szándékunk, ahogyan a reformátoroknak sem volt az. A reformátorok egyenként vizsgálták meg minden kánont, minden dekrétumot, és az alapján mondták ki, hogy a Szentírással megegyezik-e vagy sem, elfogadják-e vagy nem. Példának okáért vannak a zsinatnak olyan határozatai, amelyeket maga Kálvin János is a zsinat határozataihoz írt művében elfogadott. Példának okáért a hatodik ülésen meghozott első 3 kánon elfogadta. Így hangzanak a kánonok:

„I. Aki azt mondja, hogy: az ember cselekedetei által, melyeket vagy a természet erői, vagy a törvény ismerete létesítenek, a Krisztus által

való isteni kegyelem nélkül is megigazulhat: átkozott legyen.” (Tehát aki azt mondja, hogy kegyelem nélkül, csak cselekedetekből megigazulhat valaki, az átkozott legyen.)

„II. Aki azt mondja, hogy: a Jézus Krisztus által való kegyelem csakis azért adatik, hogy az ember könnyebben élhessen igaz életet, és hogy az örök életet könnyebben kiérdemelhesse, mintha ezt a szabad akarat által, kegyelem nélkül is megtehetné valahogyan, de mégis bajosan és nehezen: az átkozott legyen.”

„III. Aki azt mondja, hogy: az ember a Szentlélek előleges sugallata és az ő támogatása nélkül is képes úgy hinni, remélni, szeretni, vagy bánkódni, amint kell, hogy a megigazulás kegyelmét elnyerje: az átkozott legyen.”

Kálvin János válasza ezekre: ámen, ámen, ámen. Elfogadja, egyetért vele, a Szentírás alapján ő is elutasítja ezeket a tévtanításokat. Tehát nem lehet azzal vádolni a reformátorokat, hogy a zsinatot előítéletektől vezérelve, vizsgálat nélkül, a Szentírással való összevetés hiányában elutasították volna. Alaposan megvizsgálták azokat, és voltak olyan részek, amelyekre rámondták az áment.

De alapvetően a zsinat legtöbb kánonjával mégsem tudunk egyet érteni, mivel hitünk szerint arra az evangéliumra mondanak ezek a kánonok átkot, amelyben mi egyedül reménykedünk.

Tudjuk jól, hogy református hitünk legfontosabb tanításait az 5 sola foglalja magában (ezekről nem beszélnék, mivel az elmúlt év során elég előadás elhangzott ezzel kapcsolatban), tehát egyedül hit által, egyedül kegyelemből, egyedül Krisztus által, egyedül a Szentírás alapján, és egyedül Istené legyen a dicsőség. Tehát ezeket a tanításokat a zsinat határozatai egyértelműen nem pusztán elutasítják, hanem átkot kérnek az azt vallókra. Nézzük ezeket az átokkéréseket.

A Sola Scriptura (egyedül a Szentírás) elvvel azt valljuk, hogy egyedül a Szentírás 66 könyvét fogadjuk el isteni kijelentésnek, és az abban megfogalmazott módon tud az ember egyedül üdvözülni – ezt vallották a reformátorok. Erre a zsinat a következőt felelte: *„Az pedig, aki ezeket a könyveket a maguk egészében összes részeikkel együtt úgy, amint a Katolikus Egyházban azokat olvasni szokták és a régi latin „Vulgata” kiadásban foglaltatnak, szenteknek és a kánonba tartozóknak el nem fogadja, és az említett hagyományokat tudva és akarva megveti,*

átkozott legyen.”⁸ Mit jelent ez a határozat? Három rövid pontban hadd magyarázzam meg, mert maga a zsinat is magyarázó jegyzeteket fűz hozzá, csakhogy értsük ezeket a határozatokat:

1. 1545-ig, a zsinat összeüléséig a Szentírás 66 könyvből állt, abból a 66 könyvből, amelyet mi, protestánsok elfogadunk, és azt mondjuk rá, hogy Szentírás, isteni kijelentés. A zsinat a határozataival ezt a 66 könyvet kiegészítette az apokrif könyvekkel, amelyeknek ugyanolyan isteni tekintélyt tulajdonít, mint a többi bibliai könyvnek. Ezeket a zsinati határozat felsorolja, hogy mely könyveket tartanak szent írásnak, isteni tekintélyűnek (tehát nem mi találjuk ki). Ezek a következők: Tóbiás könyve, Judit könyve, a Bölcsesség könyve, Jézus Sirák könyve, Báruk könyve, Makkabeusok első és második könyve. Ezekkel kiegészítik a Szentírást. Ezeket a trienti zsinat előtt az egyház sosem fogadta el a Szentírás részeként. Elismerték, mint elgondolkodtató keresztyén írásokat, de nem tartották sem tévedhetetlennek, sem a Szentlélektől ihletettnek, sem pedig isteni tekintélyűnek. És ez azért fontos, Testvérek, mert nagyon sok római katolikus dogma, például a purgatórium megléte vagy a halottakért való imádkozás ezekből az apokrif könyvekből van dogmatikailag levezetve, alátámasztva, nem a mi 66 könyvünkből.

2. A Biblia hivatalos szövegének nem a görög és héber szöveget, hanem a hibáktól hemzsegő latin Vulgata-fordítást fogadta el. (A XX. század során a Római Katolikus Egyházban ebben történt előrelépés, elkezdtek foglalkozni a héber és görög szövegekkel is, de azért még nem helyezték hatályon kívül ezt a határozatot. Látjuk a nyitottságot már részükről, hogy a héber és görög szöveget is vizsgálják, amit mi üdvözülhetünk.)

3. A Szentírás tekintélyével egyenlő szintre helyezik a szent hagyományokat. „*El nem fogadja és az említett hagyományokat tudva és akarva megveti*” (azaz nem tekintik a hagyományokat a Szentírással egyenértékűnek), „*az átkozott legyen.*” A Római Katolikus Egyház tanításai hagyománnyá válnak, és ezek a hagyományok egyenértékűek a Szentírással. Tehát más forrásból is veszik a tanításukat, az isteni kijelentést, mint mi.

Tehát a Sola Scriptura (egyedül a Szentírás) elvét a zsinat határozottan elutasítja, és átkot kíván arra, aki ellent mond annak, hogy a

---

⁸ Részlet az 1546. év április hó 8-án tartott negyedik ülés első határozatából.

hagyományokat elfogadja, vagy hogy melyik fordítás alapján határozzuk meg a Szentírás szövegét, és hogy mely könyvekből áll az.

A Sola gratia-nak, azaz az egyedül kegyelemből való üdvösség tanának ellentmondva a hatodik ülés XXXII. kánonja azt mondja: *„Az, aki azt mondja, hogy a megigazult ember jó cselekedetei olyan módon az Isten adományai, hogy azok magára a megigazultra nézve érdemeket nem képeznek; vagy hogy maga a megigazult ember azon jó cselekedetek által, melyeket Isten kegyelme és a Jézus Krisztus érdeme által, kinek ő élő tagja, végez, nem érdemli ki valóságos módon a kegyelem növekedését, az örök életet, és magának az örök életnek elnyerését (ha kegyelemben hal meg), és egyben a dicsőség növekedését – átkozott legyen.”*

Tudom jól, hogy nagyon hosszú összetett mondat ez, hadd foglaljam össze: tehát aki azt mondja, hogy a megigazult ember jó cselekedetei érdemeket nem képeznek, illetve nem érdemli ki valóságos módon a kegyelem növekedését, és itt hadd húzzam alá – a szövegben is jelöltem – az örök életet, tehát maguk állítják, hogy az örök élethez nemcsak Isten kegyelme kell, hanem a jó cselekedetek érdeme is, és aki ezt tagadja, az átkozott legyen. Tehát azt a reformátori tanítást, amit a Szentírás alapján vallunk, hogy Isten egyedül az Ő kegyelméből üdvözít bennünket, és igazít meg, minden emberi érdem nélkül, erre a tanításra azt mondják, hogy aki ezt vallja, átkozott legyen. Ez is egy eléggé egyértelmű állásfoglalás a Római Katolikus Egyház részéről.

A Sola fide (azaz egyedül hit által nyerhetjük el az üdvösséget, kaphatjuk meg azt Istentől, tehát nem elnyerjük, hanem megkapjuk azt hit által) tanításával szemben ugyancsak a hatodik ülés fogalmazott meg a IX. kánonban ellenvéleményt: *„Aki azt mondja, hogy az istentelen ember egyedül a hit által igazul meg”* (ez a reformátori tanítás kimondása), *„úgy, hogy belátja: semmi más nem kívántatik meg arra, hogy a megigazulás kegyelmének elnyerésére közreműködjék, és semmi tekintetben sem szükséges az, hogy a bűnös magát a saját akarata indításából előkészítse és elrendezze: az átkozott legyen.”* Tehát ez is egy egyértelmű állásfoglalás azzal kapcsolatban, hogy az egyedül hit által megigazulás tanítása szerintük nem Szentíráshoz kötött, hanem egyenesen átokra méltó.

A Solus Christus (egyedül Krisztus) és Soli Deo Gloria reformátori tanításának – hadd fogalmazzak így – a Római Katolikus Egyház

nyilvánosan nem akar ellentmondani, mert ők is Krisztus kegyelmét sokszor hangoztatják, és Isten dicsőségét is emlegetik, de tanításukkal mégis megfosztják Istent a Neki járó dicsőségtől, és az embert teszik meg Krisztus társmegváltójának. Ennek alátámasztására hadd hozzak 2 kánont.

Hatodik ülés XII. kánonja: *„Az, aki azt mondja, hogy a megigazulás nem egyéb, mint bizakodás az isteni könyörületességben, mely Krisztus miatt a bűnöket megbocsátja, vagy hogy egyedül ez a bizakodás az, ami által megigazulunk: átkozott legyen.”* Solus Christus (egyedül Krisztus), tehát aki csak Krisztusban mer bízni, és csak azért remél bűneire bocsánatot, mert Krisztus meghalt értünk, és feltámadt, az az ember átkozott legyen. Kell az emberi cselekvés érdeme is. (Az érdemeket már az előző kánonban kihangsúlyoztam, ezért nem szeretnék még ennek alátámasztására is újabb kánont hozni.)

Hetedik ülés VIII. kánonja: *„Aki azt mondja, hogy maguk az új törvény szentségei”* (tehát a 7 szentség, amelyet a trienti zsinat elfogad) *„a végzett cselekmény alapján (ex opere operato) nem ruházzák át a kegyelmet, hanem az isteni ígéletben való hit egymaga is elegendő a kegyelem elnyerésére: átkozott legyen.”* Rövid magyarázat ehhez a kánonhoz: ez azt jelenti, hogy a Római Katolikus Egyház vallja, hogy Krisztus megszerezte az Atya kegyelmét, de Ő ezt nem hit által közli csupán velünk, hanem a szentségekben. Tehát ha valaki megkeresztelkedik, részesül a kegyelemben, ha valaki bérmál, részesül egy másfajta kegyelemben, ha valaki részt vesz az eucharishtiában, szintúgy megkapja a kegyelmet, és ugyanígy a bűnbánatról, a házasság szentségéről, a papi szentségről elmondhatók ezek. Az aláhúzott szó, hogy *„a végzett cselekmény alapján”*, azt jelenti, hogy nem számít az ember lelki és hitbéli állapota, ha részt vesz a szentség kiszolgáltatásában, elnyeri ezt a kegyelmet. (Ez nem jelent üdvösséget minden esetben, mert ezt a kegyelmet el lehet veszíteni, ezért van a bűnbánat szentsége is náluk. Náluk a kegyelem elveszíthető, mi ezt nem valljuk a Szentírás alapján.) De hogy értsük a határozatot, tehát a szentségeken keresztül kapják meg a kegyelmet, és aki azt mondja, hogy ezek a szentségek nem ruházzák át a kegyelmet, hanem csak az ígéletben hiszünk egyedül, és hogy ez elég a kegyelem elnyerésére, az átkozott legyen. Elégé egyértelmű állásfoglalás ez.

Sorolhatnánk még a kánonokat, csak el kell olvasnunk azokat, és látjuk, hogy ellentmondanak hitünk alapjainak, és valljuk, hogy a Szentírás alapvető tanításainak. A zsinat ezekre a tanításokra, így hitünk szerint magára az evangéliumra mond átkot. Az ökumenizmus akármennyire is jó szándékúnak tűnik, látszólag a keresztyének közötti egységre törekszik, mégsem származhat, - legalább is szerintem az említett okok miatt - valós szándékból. Ameddig a Római Katolikus Egyház hivatalosan nem vonja vissza az átkokat ezekre a tanításokra, sőt, megerősíti azokat (mint pl. 1999-ben, és azóta is számos dokumentumban), addig hadd tegyem fel kérdésként, hogy mi közösségünk van az evangéliumra átkot mondókkal?

És itt hangsúlyoznám, hogy nem a személyünk ellen mondott átkok miatt kell elsősorban erről beszélnünk. Hadd átkozzanak minket, az minket ne nagyon érdekeljen – ha szabad így fogalmaznom. A Példabeszédek 26,2 azt mondja: *„Miképpen a madár elmegy, és a fecske elrepül, azonképpen az ok nélkül való átok nem száll az emberre.”* Nekünk nem kell ettől tartanunk. De nekünk sem kell átkot mondanunk senkire, mert mi nem akarunk átkozódni, maga az Ige mondja ki a Galata 1,8-9-ben: *„De ha szinte mi”* – ezt mondja Pál apostol, magára is kérve az átkot –, *„avagy mennyből való angyal hirdetne is néktek valamit azon kívül, amit néktek hirdettünk, legyen átok. Amint előbb mondottuk, most is ismét mondom: Ha valaki néktek hirdet valamit azon kívül, amit elfogadtatok, átok legyen.”* Ezt az átkot, Testvérek, nem a Római Katolikus Egyházra kérjük, elsősorban magunkra: ha én eltérek az evangélium tanításától, inkább kérjek a fejemre átkot, mert akkor az élet üzenetétől térek el. De hiszünk az Ige igazságában, és hogy ez az átok nem miattunk és nem a kimondás miatt létezik, hanem mert maga Isten az, aki elvégzi, nem pedig mi. Nem attól lép életbe egy átok, hogy mi azt kimondjuk, vagy azt kívánjuk gyűlölettől indítva, ami sajnos nem jó, hanem attól, hogy Isten maga az Igében kijelenti, és az alapján cselekszik.

A Trienti zsinat határozatai szerint mind a mai napig átok alatt vagyunk, akármilyen eltévedt testvéreknek is neveznek minket, de ez nem is baj, Testvérek. Az igazi baj azzal van, ha valaki a Szentírásban kijelentett evangéliumra mond átkot, és annak mond ellent. A Szentírás alapján azt kell mondjuk, hogy kívánatos a keresztyének közötti egység, a Szentírás erről beszél is, hogy törekedjünk a közösségre, mert egy test tagjai a hívők, de ameddig az evangélium lényegét érintő kérdésekben

különbségek vannak, addig erről az egységről nem igazán lehet érdemben beszélni.

Zárógondolatként szeretném idézni Kálvin János gondolatait: *„Nagyon is kívánatos dolog volna ugyan, hogy azokat az egyenetlenségeket, melyek ma az egyházat nyugtalanítják, egy jámbor zsinat simítaná el tekintélyével, de ez a mostani állapotok szerint még csak nem is remélhető. Ezért, mivel az egyházak borzalmas módon fel vannak dűlva, és az emberek részéről remény sem mutatkozik arra, hogy e dűlásokat rendbe hozzák, nincs jobb dolog az egyesekre nézve, mint az, hogy azon zászló alá siessenek, melyet az Isten Fia tűz elénk. Itt nincs ok arra, hogy egyikünk a másikat várja. Amint ki-ki a Szentírás világosságának felcsillanását észreveszi, azt azonnal kövesse. Ami pedig az egyház egyetemes testét illeti, az arról való gondoskodást az Úrra bízjuk. Ezalatt azonban ne legyünk tétlenek és gondtalanok: ki-ki fáradozzék a maga érdekében, s ami terv, buzgalom, s végül tehetség van bennünk, lépjünk elő velük az egyház romjainak a felépítése végett. S a mostani kétségbeesett viszonyok között tartson fenn és bátorítson bennünket az az ígéret, hogy mivel egy ember sem lép elő, aki ezt a szerepet férfias és hősi lélekkel magára vállalná, lehet, hogy Isten az ő igazságával felfegyverkezve és saját karjával ellátva egymaga fog mindeneket elintézni.”*